

Slovenski dom

PRIESEN - CENA

L 1.50

Leto VIII. — Štev. 2473

TEDEKNIK ZA POLITIČNA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Sobota, 13. novembra 1943

Stirje meseci boja na vzhodni fronti

5. novembra so potekli štirje meseci, kar so Sovjeti začeli s svojo letošnjo poletno ofenzivo, ki so se bili manjšo dolgo pripravljali in jo izvedli z vso svojo razpoložljivo oboroženo silo ter z ogromnimi množicami vojaštva. In poletna ofenziva je potem prešla v jesensko — piše vojaški strokovnjak Karl Sedlaczek v svojem dopisu iz Berlina.

Naloga, ki so si jo bili Sovjeti zastavili pri tej svoji poletni ofenzivi — nadaljuje omenjeni članek — je bila očitno: z ogromno premičjo v oraju in vojaštvu se so bili namenili strecti nemško bojno črto. Pri teh svojih načrtih pa so seveda računali tudi na ogromne razdalje ruskega prostora. Pohod armad, ki so se bile zajedle proti zahodu, naj bi se razvili v bojni pot, ki ga ne bi mogel nihče več ustaviti. Ze sama ogromna številna premičja, s katero so Sovjeti začeli letošnjo poletno ofenzivo, naj bi po njihovih računih strela odpor nemških borcev v sprednjih bojnih črtah, ali skratka: Sovjeti so z letošnjo svojo poletno ofenzivo hoteli na bojišču samem odločiti vojno.

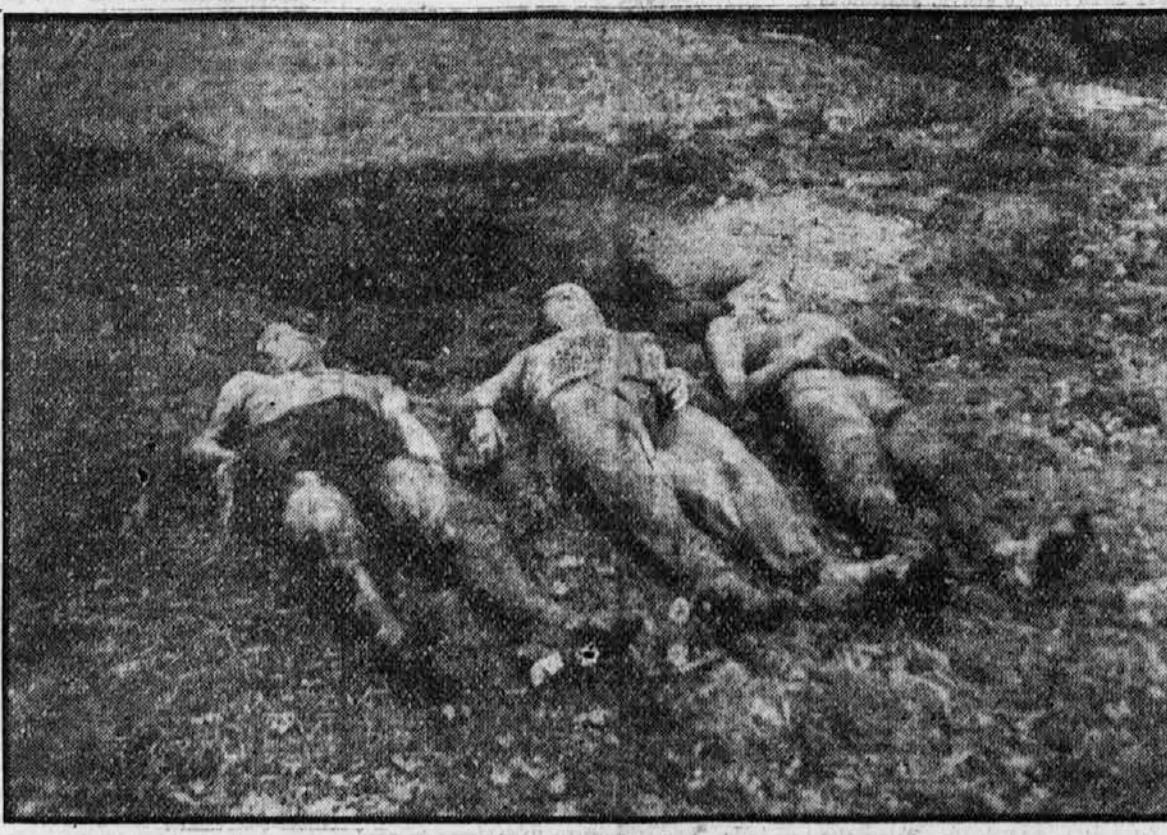
Po štirih mesecih sovjetske poletne ofenzive lahko rečemo vsaj tole: Odločitev na bojišču ni bilo, da, niti do odločilne bitke ni prišlo, do bitke, ki bi bila vsaj na enem odsek vzhodnega bojišča zdrobila nemško bojno črto. Sovjeti svojih namenov niso dosegli. Nasprotno, danes je nemška vojska na vzhodu še bolj pripravljena za boj in se je bodisi glede oružja, ali pa števila vojaštva znatno okrepila. Poleg tega se je nemški vojak, ki se bori na vzhodnem bojišču, obogatil z novimi skušnjami, se v trdih bojih prekali ter si v boju moža proti možu pridobil pred sovražnikovim vojakom veliko prednost.

Ce si vojaške nastope zadnjih štirih mesecov na splošno ogledamo, moramo primeti zlasti naslednji dejstvi: Nemško vrhovno poveljstvo je velikim trumpan sovjetskega vojaštva postavilo nasproti obširnost ruskega ozemlja. Drugič pa je nemška vojska sprško preoblikovala oružje in vojaštvu, ki so ga Sovjeti pri svoji poletni ofenzivi vrgli v boj — kar je vsekakor velika vojaška storitev —, prepustila sovražniku ozemlje, ki ga je bila prej osvojila, in ga je bila na svojem umiku razdejala. Nima prav, kdor trdi, da bi si bili Sovjeti to ozemlje spet nazaj osvojili; osvojila si ga je bila le nemška vojska. Prebili smo sovjetske bojne črte ter prodri na vzhod, da bi sovražniku dobili v precep ter mu vzel najvažnejša oporišča, od koder bi lahko dobival oružje in hrano. Vseh teh stvari, ki so pri vsaki osvojitvi važne, je Sovjetom, ko so to ozemlje spet zasedli, povsem manjkalo. Že takrat, ko so se bili umikali pred nemško vojsko, so za seboj uničili vse, če so le imeli količinčas. Nemci so na ozemlju obnovili le tisto, kar je bilo za njihove posadke nujno potrebno. Priskrbovanju svoje vojske se Nemci doslej niso nikoli zanašali na možnosti, ki bi jih bilo njim ugodno nuditi zasedeno vzhodno ozemlje samo. Narejeni so bili pač načrti za hodočaletja, toda pribiti je treba dejstvo, da doslej nemška vojska niso zalačali s potrebnimi stvarmi iz zasedenih pokrajin samih. Mogli smo torej ravnati z ozemljem, ki smo ga bili vzel Sovjeti Rusiji, kakor se nam je pač zljudilo. Zato je nemško vrhovno poveljstvo lahko dalo četam tudi povelje za umik, ki jih je rešil, da jih ogromne trume vojaštva, ki so se začele valiti z vzhoda, niso zdrobile.

Druga zelo važna stvar je čedalje hujši odpor nemških armad, čim bolj se je bojna črta pomikala proti zahodu. Začlenil primer za to je bila bitka za Krivi Rog, o kateri so tuja poročila že govorila, da je končana, a nemška črta se v protinapadu pognale sovražnika nazaj na desni breg Dneprja. To je bila od tedaj, ko se je začela sovjetska poletna ofenziva, prva resnica bitka, ki se je nemško vrhovno poveljstvo zanj odločilo. Povod za to odločitev je bilo sovjetsko naziranje, da se je nemška bojna črta začela krhati — Sovjeti so to sklepali na tem, ker so se nemški oddelki začeli načrtano umikati — in zato na noben način ne smejo dopustiti, da bi se utrdila. Zato so Sovjeti v največji naglici vrgli čez Dniper med Kremenskogom in Dnjepropetrovskim zelo močne oddelke, ki naj bi prebili nemško bojno črto na južnem odseku vzhodnega bojišča. Že so nemška uradna vojna poročila začela omenjati Krivi Rog in že se je zdelo, da je položaj nemških čet na južnem odseku vzhodnega bojišča postal skrajno kočljiv, tedaj pa so nemške oklepne sile nenadno udarile od severa Sovjetom v bok ter zasukale usodo južnega bojišča sebi v prid. V zvezi s tem ni mogoče govoriti o kakšni dokončni odločitvi na južnem odseku vzhodnega bojišča, drži pa, da so se Sovjeti moralii spet umakniti in da je njihov poskus, zavzeti Krivi Rog, spodletel.

Seveda Sovjeti niso opustili misli na razbitje bojne črte na jugu in to misli tudi ne bodo opustili vse dodelj, dokler bodo imeli na razpolago še kak bojni sil. Mnenja smo, da poveljstvo nemške vojske njihovih sil ne podcenjuje. Sovjeti so izvedli troje razbremenilnih ofenziv, ki naj bi zavabile nasprotnikove vojaške oddelke z glavnega bojišča. Najprej so pritisnili v Nogajski stepi ter z naglimi oddelki prodrli čez to pokrajino, kjer ni na drevja ne trave, z oddelki, ki se zdaj (poročilo je bilo napisano 5. novembra. Op. uredništvo) bilo ob robu te dežele z nemškimi oddelki, ki so ji bili zaprlj pot. Potem so začeli z ofenzivo pri Kijevu z namenom, da iztragajo iz nemških rok to pomembno ukrajinsko mesto. Vsi ti boji naj bi bili, kakor skuša dopovedati sovjetsko vrhovno poveljstvo, po končani poletni ofenzivi nekakšen vod v zimskem.

Res je sicer, da so stiske, ki smo jih morali preprečiti, številne, prav tako pa je tudi res, da bojni duh nemškega borcev z vzhodnega bojišča še ni bil nikoli na takov visoki stopnji, in nemški vojak nikoli tako prizavljen na boj, kakor je zdaj. Vedno bolj zna izkoristiti svoje sposobnosti. Zato pa bomo tudi dodakali dan, ko sovražnik ne more več posiljati v takšnih truhah svojega vojaštva v boj in ko bombi mi lahko spet prešli k zmagovitom bojnim nastopom. Glavno je, da vse naše bojne črte, tako na raznih bojiščih zunaj, kakor tudi doma v zaledju, ostanejo trdne.

Freiheit — in Zeichen der OF — Svoboda — v znamenju OF

„A na koncu stoji zmaga“

Samozačestna in odločna Hitlerjeva izvajanja ob obletnici narodno socialistične revolucije

Za obletnico nacionalnosocijalistične revolucije je imel Hitler v Monakovem govoru, v katerem je med drugim povedal tole:

Komaj tretjino slovenškega življenja obsega doba od poskusa revolucije, pa vendar ga ni obdobja v zgodovini, ki bi bilo tako polno važnih dogodkov, kakršni krojijo usočilo človeštva. Ob začetku prejšnje svetovne vojne je bila Nemčija ustavna monarhija, v kateri je židovstvo prevladovalo v vsem javnem življenju. Nemčija je takrat imela manj vojakov kakor Francija, ki je imela 30 milijonov prebivalcev manj. To je dokaz, da Nemčija tedaj ni hotela osvojiti Evropo, da bo končno sam poskončan in zlomljen. Gleda snežnosti trditve o ogroženosti boljševske Rusije ni treba zgubljati besed. Menda ne bi nihče trdil, da je Finska ogražala Rusijo in da so se Estonci, Letenci in Litvanci pripravljali na to, da bi osvojili Ural. Tudi Romunija si najbrže ni delala utvar z načrti, da bi zavzela Kavkaz in se polastila tamkajšnjega petroleja. Pač pa je res, da je Rusija baltiče narode razteplila in jih pregnala v Sibirijo in da so Sovjeti tisti, ki stalno stegujejo roko po Podonavju, romunskih petrolejskih vrelcih in po Balkanu. Ponavljajo se resnica, da se na navalom vzhodnih narodov more upreti le Nemčija. Boj je za Nemčijo težak, vendar je res, da bi se Nemčije nobena sila ne mogla uspešno upreti tej nevarnosti. Neumno je misliti, da bi za Nemčijo katera kolik izvenevropska sila mogla prevzeti začito evropske celine pred barbarskimi navali. Nemogče je, da bi judovske zahodne demokracije mogle uspešno obdijati zahodniki Judovskega boljševizem, kajti demokracije bodo nekega dne utonile v boljševizmu in tisti ljudje, ki so poklicali Stalina na pomoč, bodo doživeli, da jih bodo strašili duhovi, ki so jih poprej klicali na pomoč.

Tako je prišlo do dogodkov 9. do 11. novembra 1918. Omamlijen od obljub zavezničkov je nemški narod popustil. Zapatil ga je vladar, doma pa ni bilo politične osebnosti, ki bi zaustavila pot razkroju države, ki je prešla v nebrzданo demokracijo in se vrgla v narodno judovstvo.

Zacela se je doba strašnega izkorisčanja ter moralnih in političnih nasilstev nad nemškim narodom. Niso hoteli umiditi le nemškega gospodarstva, temveč tudi nemški narod sam. V Nemčiji je stalno narascala brezposelnost, padala je številko rojstev, gospodarstvo je šepalo na vseh koncih in smrt je kosila Nemce boj kakor kdaj prej.

Temu propadu so se hoteli postaviti po robu nekateri zavedni Nemci. Tedaj je tudi Führer kot nepoznan in navaden vojak povzdignil svoj gšas in mobiliziral zdravje sil, ki so bile potrebne za ozdravljenje ran in za dvig naroda.

V neutridljivem delu med posamezniki se mu je posrečilo, da je pridobil nekaj desetisočev pristašev, ki so vse svoje sile črpali iz vere v svoj narod. Ker je judovstvo napele vse sile, da ugonobi Nemčijo, je prispelo do poskusa revolucije 8. novembra 1923. Sicer se je ponresčil, toda nadnacionalistično gibanje je dobilo svoje mučence za stvar velike Nemčije. Voditelje so razgnali, pobili ali obsolidili, Führerja pa zaprili v trdnjava Landsberg. Preboleli pa smo vse poleme in poraze in z neizlomljivo vero dosegli zmago.

Ostane še drugo vprašanje: Kaj bi bilo z Evropo, ake ne bi v Nemčiji zmagal načrt socializem? Narodni socializem je prepojil ljudi s posebno miselnostjo in jih povezal v skupnost, ki je bila pravljena na tem, da ne podcenjuje. Sovjeti so izvedli troje razbremenilnih ofenziv, ki naj bi zavabile nasprotnikove vojaške oddelke z glavnega bojišča. Najprej so pritisnili v Nogajski stepi ter z naglimi oddelki prodrli čez to pokrajino, kjer ni na drevja ne trave, z oddelki, ki se zdaj (poročilo je bilo napisano 5. novembra. Op. uredništvo) bilo ob robu te dežele z nemškimi oddelki, ki so ji bili zaprlj pot. Potem so začeli z ofenzivo pri Kijevu z namenom, da iztragajo iz nemških rok to pomembno ukrajinsko mesto. Vsi ti boji naj bi bili, kakor skuša dopovedati sovjetsko vrhovno poveljstvo, po končani poletni ofenzivi nekakšen vod v zimskem.

Res je sicer, da so stiske, ki smo jih morali preprečiti, številne, prav tako pa je tudi res, da bojni duh nemškega borcev z vzhodnega bojišča še ni bil nikoli na takov visoki stopnji, in nemški vojak nikoli tako prizavljen na boj, kakor je zdaj. Vedno bolj zna izkoristiti svoje sposobnosti. Zato pa bomo tudi dodakali dan, ko sovražnik ne more več posiljati v takšnih truhah svojega vojaštva v boj in ko bombi mi lahko spet prešli k zmagovitom bojnim nastopom. Glavno je, da vse naše bojne črte, tako na raznih bojiščih zunaj, kakor tudi doma v zaledju, ostanejo trdne.

Prej in bi sovjetski velikans mirno nadaljeval s svojim oboroževanjem in ga po svojemu načrtu tudi dokončal. Nihče ne bi poslavil branika proti boljševskemu plazu. Nemčija je bila tista, ki je prevzela nase tologo. Boljševski velikan bo tako dolgo napadal Evropo, da bo končno sam poskončan in zlomljen. Gleda snežnosti trditve o ogroženosti boljševske Rusije ni treba zgubljati besed. Menda ne bi nihče trdil, da je Finska ogražala Rusijo in da so se Estonci, Letenci in Litvanci pripravljali na to, da bi osvojili Ural. Tudi Romunija si najbrže ni delala utvar z načrti, da bi zavzela Kavkaz in se polastila tamkajšnjega petroleja. Pač pa je res, da je Rusija baltiče narode razteplila in jih pregnala v Sibirijo in da so Sovjeti tisti, ki stalno stegujejo roko po Podonavju, romunskih petrolejskih vrelcih in po Balkanu. Ponavljajo se resnica, da se na navalom vzhodnih narodov more upreti le Nemčija. Boj je za Nemčijo težak, vendar je res, da bi se Nemčije nobena sila ne mogla uspešno upreti tej nevarnosti. Neumno je misliti, da bi za Nemčijo katera kolik izvenevropska sila mogla prevzeti začito evropske celine pred barbarskimi navali. Nemogče je, da bi judovske zahodne demokracije mogle uspešno obdijati zahodniki Judovskega boljševizem, kajti demokracije bodo nekega dne utonile v boljševizmu in tisti ljudje, ki so poklicali Stalina na pomoč, bodo doživeli, da jih bodo strašili duhovi, ki so jih poprej klicali na pomoč.

Nasprotniki skrivajo s propagando omrtili nemški narod. Letajo od sestanka do sestanka, da bi premostili medsebojne spore in sestavljajo razne odbore za preobrazbo sveta, toda bolje bi bilo, da bi se pozabovali s svojimi lastnimi težavami in se zanimali za živilsko preskrbo svojih narodov, ki mnogokrat umirajo od lakote.

Nasprotniki skrivajo s propagando omrtili nemški narod. Letajo od sestanka do sestanka, da bi premostili medsebojne spore in sestavljajo razne odbore za preobrazbo sveta, toda bolje bi bilo, da bi se pozabovali s svojimi lastnimi težavami in se zanimali za živilsko preskrbo svojih narodov, ki mnogokrat umirajo od lakote.

Leto 1918 se ne bo več povrnit! v Nemčiji je le peščica ljudi, ki si obeta kaj boljšega od zmage zavezničkov. Toda s temi ljudimi bomo pospravili. Ko padajo tisoči naša svoboda, se oblast ne bo pomislila, da bi bilo s pravilom, da bomo kramnila v pameti ljudi, ki nočajo prevzeti naše nobene žrtve.

Sovražnik se zanaša na letalsko vojno. Vsi vemo in čutimo, kaj mora naša domovina prestati. Nekoc mi je ameriški predsednik poslal pršino, da ne bi začeli letalske vojne, in jaz sem prošnji ustregel. Toda predsednik je storil to zato, da je svojim zavezničkom pridobil časa, da so se na to vojno pripravili in jo tudi začeli. Kakor je veliko trpljenje, ki ga trpi naša ljudstvo, in kaj je zmaga?

Sovražnik se zanaša na letalsko vojno. Vsi vemo in čutimo, kaj mora naša domovina prestati. Nekoc mi je ameriški predsednik poslal pršino, da ne bi začeli letalske vojne, in jaz sem prošnji ustregel. Toda predsednik je storil to zato, da je svojim zavezničkom pridobil časa, da so se na to vojno pripravili in jo tudi začeli. Kakor je veliko trpljenje, ki ga trpi naša ljudstvo, in kaj je zmaga?

Ko se sestavljajo ti zaveznički in so dočakajo vrste, ne smo odločenje osebna skvarjenost kakoge človeka ali celo sovražni, ki ga vzbuja pri članih v organizaciji ali pri ljudstvu. Saj moreta celo ta skvarjenost in to sovražni nekaj koristiti s tem, da pospušča ljudski upor. Samo na korist, ki utegne nastasti zaradi kakake določene osebje za revolucionarje!

Ko se sestavljajo ti zaveznički in so dočakajo vrste, ne smo odločenje osebna skvarjenost kakoge človeka ali celo sovražni, ki ga vzbuja pri članih v organizaciji ali pri ljudstvu. Saj moreta celo ta skvarjenost in to sovražni nekaj koristiti s tem, da pospušča ljudski upor. Samo na korist, ki utegne nastasti zaradi kakake določene osebje za revolucionarje!

V tretjo vrsto spada veliko število visokih zvez, ki se ne odlikujejo ne po duhu ne po odločnosti, ki pa imajo bogastvo, viško zvezko, vpliv in moč. Teko je treba koristiti in mogoče izkoristiti, omrežiti in zmanjšati. S tem, da postanemo revolucionarji govorjajo njihovih umazanih skravnosti, jih narede za svoje sužnje. Tako postanejo njihova moč, njihove zvezke, vpliv in bogastvo neizbrisljiv zaklad in dragocena pomoč raznevinim načrtom in dejanjem revolucionarjev.

V tretjo vrsto spada vsekrič častljivih uradnikov in svobodnemških raznih barv. Z njimi se lahko revolucionarji družijo po njihovem lastnem programu, kakor da bi šli stepe za njimi. Dobiti jih morajo v svojo

Izvirnost z laket-brado

Malo je mest na svetu, ki bi bila kot mesta tako ponosna na svojo pamet in na svojo modrost, kakor je ljubljana. Na kulturno, gospodarsko in prav posobe še na politično modrost.

Ljubljana je nameč bila in je prepričana, da ni v politiki še nikdar nikomur nasledila. Njen instinkt — njeno pamet bi nameč bilo najbolj označiti s to besedo — se nikdar ne zmoti. Izbero vedno tisto, čemer je zmaga zatrdo zagotovljena; najmanj pa tisto kar je na vseki svetovne politične mode; kar je izvirno, vsej zanjo, seveda; kar je sodobno; kar prima nova, četudi po grobu in zločinu smrdeča politična in človeška dražila.

Biljem pa, ki niso udarjena zgolj na modo in enodostnost, manjkate dva dobera: čut za moral in sp

(Nadaljevanje iz preve strani)

roko, polasili so njihovih skravnosti, popoloma jih kompromitirali in jih uporabljati za svojo načrto.

Peta vrsta obsega doktriniranje, zato, revolucionarje, vse tiste, ki čenčajo na shodih ali na papirju. Nekonstantno jih je treba naganjati k praktičnim in nevarnim izjavam. Tako se bo vojni del odtrgal od njih. Nekateri med njimi se bodo pa vzgojili za pravo revolucionarje.

Sesta vrsta je velikega pomena in to so ženske, ki jih je treba razdeliti v tri razrede.

Prvi razred obsega površne ženske, brez duha in srca, s katerimi je treba ravnat tako, kakor z možkimi trojje in četrti vrsto.

V drugi razred spadajo strastne, poživovalne in nadarjene ženske, ki pa niso naše, ker še niso dosegli do praktičnega in brezfrasneg revolucionarskega umovanja. Uporabljati jih je treba kot može potrebitno.

V tretji razred spadajo ženske, ki so docela naše, ki vse vedo in so sprejeti v naš program. Z njimi je treba ravnat kot z najdragocenejšim zakladom, brez česar pomoci se ne da nič opraviti.

Sedaj si pa ogloimo, kako je OF na podlagi Bakuninovega evangelija razdelila ljubljansko »ostudno« družbo in primerjamo z navedbo zgledov:

Prva vrsta. Vse, ki bi utegnili biti nevarni komunistični revolucionari iz prepričanja in so bili dobri organizatorji ali so imeli vpliv na ljudi ter bi bili komunistom resni tokmedci, so pobili v začetku. Da bi tem političnim umotom dali vsaj na zunanjem, počasi pravčnosti, so umorjeno razglasili za Izdajalce in ljudje so Verjeti. Rokli so seveda, da so Izdajali nadnino stvar. Če bi povedali naravnost, da so bili njihovi politični in zlasti ldejni nasproti, bi to pri ljudih ne včigalo in bi se ne mogli take zasidrali. Tako sta podle Emmer in Peršuh, ker sta bila protikomista, dobra organizatorja in sta spoznala, kaj se skriva za Osvobodilno fronto. Bila sta dejno nevarna in morala sta pasti. Dr. Ehrlich je bil eden najoddiočnejših idejalnih nasprotnikov komunizma in jo imel silen vpliv na mladino. Ban dr. Našič je imel vpliv na ljudi, bila protikomunist, moral je pasti. Sedanji pokrajinski predsednik je odličen vojaški strokovnjak, protikomunist, učenil bi vojaško organizacijo protikomunističnega gibanja. Moral bi pasti, pa se jo atentat ponesrečil. Sedanji politički upravitelj je bil v bivši Jugoslaviji preganjal komuniste, — pa so mu bili oblastniki matali polona pod noge, češ, naj komunisti niso takoj nevarni, — vedel jo za mnogo komunistične skravnosti in mreže, bil je odločen mož in protikomunist. Tudi on bi moral pasti, pa se je atentat ponesrečil. Podobno je bilo z drugimi komunističnimi žrtvami. Vsi so bili seveda Izdajalci, ker je včigalo. Ljubljanci so verjeli, da je to bilo izvirno.

Druga vrsta: To so bili razni tovarnarji, dolaski nadzorniki in zaupniki, ki so s krivljenim šikaniranjem vzbujali, jero nad vso oblastjo in voljo po maščevanju. N. pr. vodje obrata in bili komunistom naklonjeni. Bil pa je de podrobeni krivčen. Komunisti so ga pustili, da je s svojim delom vzbujal odpor in razpoloženje ter željo po maščevanju. Ko bi prišel čas, bi se ga znebili. Krasen primer je bila zadnji dve leti vrhovna oblast sama, ki je dejansko bila komunistično orodje. S strelenjem talcev, ker »zločincu niso izsledili — ker ga niso hoteli — in s krivljenimi repreziljami pa delči, h katerim so komunisti Badojovec stili z namernim, dogovorjenim način nevarnim draženjem, so badojovec oblastniki ljudi stili, da so odhajali v gozdove, ker Badojovec niso streljali komunistov, ampak tisto, ki so s čisto vestjo zakali doma, da bi »oblaste premagala« sovražnika. Jasno je, da so te namerne krivljenje repreziljane Izdajalec v odpor in obup. In to so komunisti hoteli in dosegli. Zato so puščali v miru oblastnike in povzročevali nasilja. Z obupnim človekom pa neradiš vso, ker so oprijemlje vseko bilko. Badojovecovo pravakom se ni seveda nič zgodilo. A ljubljana je verjela, da je to novo in izvirno!

Trečta vrsta: V tej vrsti so komunisti nali pri nas največ svojih pristalov, ker je bila tu vzbudila vse umazana dedičina izpredvojne dobe. Vsihkrat »zverne« kulturne, gospodarske in politične je bilo vse potno in somile, da morajo za vsako ceno obdržati svoje mesta. Komunisti so jih laško zmešali, ker se res niso odlikovali po duhu, kvečjemu po všicim položajih in zvezah, zlasti pa po umazanih zadevah vseh vrst. Ker so se kot »postonki« bili škandal, so jih komunisti lahko držali z grožnjo, da bodo izdali njihove gospodarske, kulturne, politične ali družabne umazanije. Za protištupo so jim komunisti pustili vse in visoka ter vplivna mesta. Tako so se redili razni Borec, Brečič, Vavpetič, Puci, Šnuderl, Černež, Jakel, in vse drugi, ki sedijo v plenumu Osvobodilne fronte — napisani ali nenespisani v »Poročevalcu — in so v gordu ali pa se čepijo v ljubljani v varstvu raznih nastevov in mest ter misij, da bo šla nevlita mimo njih. A ljubljana je verjela, da je »revolucionarnost« močljanskih krogov nova in izvirna!

Cetrtta vrsta: V to vrsto so komunisti ujemali vse nezadovoljstvo, privržence in užitljence vseh barv. Tako je šel z njimi rdeči kristjan Kocbek, ki je propagiral novega človeka in ga sedaj pomaga ustvarjati z revolucionarjem; tako so šli tja levčki volonteri Sokoli, ki se jim je od narodnosti že mešalo, tako »krščanski« socialisti, tako je šla skoraj vsa čošnjava, ki zaradi domišljajnosti in pragnoglavosti ni mogla več najti linije. Z vsemi tomi so se komunisti pobrali po njihovem lastnem programu, pohvalili njihovo iskanje novega človeka, jih kompromitirali tako, da so jih vključili v svoj program. Seveda vse skupaj niso imeli dosti svoje besede, kolikor pa so se imeli, so morali delati in govoriti za komunistično revolucionarje. Družno s komunisti so iskali novega človeka in iznali: rakev za slovenski narod. A ljubljana je verjela, da je revolucionarnost teh ljudi nova in izvirna.

Peta vrsta: Čenčanje na papirju in shodi so komunisti dodelili v peto vrsto. To so bili propagandisti, literati okrog raznih ročiv, zlasti »Sobobnost«, ki je nohal izhajati, češ da vso težki čas. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se rodili Kalani, Preživlavlci in njihova mojstrovina, Kozaki in Vidmarji, Krotti, Brnčiči, tako smo morali gledati v gledališču »Levo Video«, ker jo je napisal Ferdo Korak. Komunisti pa so na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se rodili Kalani, Preživlavlci in njihova mojstrovina, Kozaki in Vidmarji, Krotti, Brnčiči, tako smo morali gledati v gledališču »Levo Video«, ker jo je napisal Ferdo Korak. Komunisti pa so na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

Slike iz političnega teatra OF

Koritarji

Slovenski poročevalci piše:

»OF je ljudska oblast in odklanjanje vse, ki z ljudsko oblastjo nimajo nič opraviti. predvsem pa take, ki bi hoteli v trenutku, ko se približuje zmaga, pristaviti svoje piskrke. Proti vsem takim ljudem je treba biti do skrajnosti buden.«

Tako je! In zato sede danes v plenumu OF in igrajo vidno vlogo v njej gospodje, kakor Dušan Srnc, avokati Černel, Vavpetič, Puc, in drugi, ki so delali v življenju vse, same piskrčkov niso pristavljali nikoli, niti po 8. septembru letos...«

Pozdrav Stalinu

»Po pozdravnih govorih je Evard Kocbek, član IOOF, predlagal pozdravne brzavjave tov. Stalini, W. Churchillu, F. Rooseveltu in tov. Titu.«

Brezjavčka pravila, da se ta »demokratično izvoljeni zbor odposlanec zahvaljuje Stalini iz dna srca, ker je v svoji ljubezni do trpežega človečja zgradil Sovjetsko Rusijo in rdečo vojsko ter s tem rešil človeštvo. Zato naj živi Sovjetska zveza, domovina svobodnih narodov (!) in rdeča armada, rešiteljica človeštva (!).«

Prvi pozdrav prvega svobodnega zborna teror je bil n. pr. univeni domovini all slovenskemu narodu, temveč Stalini.

Lahko pa bl se bil glasil: »Zahvaljujemo se Ti, o božanski, da si nam dovoli uničiti slovensko ljudstvo...« In s tem bi bila povedana vsa resnica o tem, kaj je in kaj hoče rdeči svobodni zbor...«

Sporočilo londonski begunski vladi

»Zbor odposlanec slov. naroda obsoja doma in pred avtom Dražo Mihajloviča kot podlega izvajalcu jugoslovanskih narodov in Jugoslaviju ter okupatorjevega posrednika. Hkrati naglaša Zbor doma in pred svetom, da se je begunska londonska vlada izrodila v petekolonsko okupatorjevo agencijo in da nima nobene pravice več, govoriti in imeti slovenskega in drugih jugoslovanskih narodov.« (Odstavek iz rezolucije, ki je bila sprejeta na zboru 3. oktobra.)

»Obširno se je govorilo v zboru z notranjimi sovražniki, ki jih je razdelil v odprtite: Pavelič, Nedelj, Rupnik in slovenska Bela garda, ter prikrite, kamor spada londonska vlada. Vsi skupaj pa se bora proti skupnosti in resničnemu bratstvu jugoslovanskih narodov. Za nas je londonska vlada samo ekspozitura Dražo Mihajloviča, Mihajlovič pa je v službi okupatorja in naš sovražnik. (Tako je!) Ta vlada nima nobene pravice govoriti v našem imenu. Slovenski narod predstavlja edino njegova OF z 10 načelu. Po naši volji in po volji slovenskega naroda predstavlja slovenski narod samo še AVNOJ.«

Prijazno sporočilo in res žudovita zapisnica tistih londonskih vlad, ki je OF našredila po radiu toliko reklame, med Slovenci pa s tem toliko krvave zmedel!

Teater v teatru

Slovenski poročevalci piše:

Gledališka skupina propagandne komisije IOOF pod umetniškim vodstvom tovariša Jermana je prispevala odposlanec v njenih delavnih urah užitek, kot ga ljudstvo malokaj užije. Ze na prvem veličastnem zboru odposlanec slovenskega naroda se je gledališka umetnost povezala z ljudstvom. Saj igralce nima bolj vornega poslušalca, kot je preprosto ljudstvo. Blaženo je poslušati umetnino govorjenje posamežne in zborne recitacije, ki so jih predvajali tovariši Tiran, Simčičeva, Gale, Zupančič, Starčeva, Turk. Razumljivo je, da so še bolj naravnost v sreči segle pesmi, ki so jih odprli operni pevci Bogdana Stritarjev, Nada Stritarjeva, Kristančič, Sturm in Pačar, ki sta vodila glasbene točke. Prvi večer so odigrali igralci dramatske sklico »Večer pod Hmeljnico«, ki kaže volitve v Zbor odposlanec v problemi, ki jih take volitve sprožijo. Igra je bila od strani igralcev prav za prav improvizacija, ki pa je

Posledoveč predsednik tov. Bogdan Osolnik je potem tolmačil Zboru odposlanec, da morajo slediti po dnevnem redu volitve v IOOF, v Vrhovni plenum OF in slovensko odposlanstvo v AVNOJ. Ker pa je Zbor odposlanec že prejšnji dan ponovno potrdil ponovno izvolitev dotedanjih članov IO, ta sploh odpade. Sledile so le ostale volitve. Preden je Zbor prešel na same volitve, je posledoveč predsednik dal besedo tov. Josipu Rusu, članu IOOF, ki je v poslbenem govoru razložil pomen volitve.

Po govoru je razložil posledoveč predsednik predlog za volitve v plenum in v AVNOJ ter stavljal volivni predlog. Njegov predsednik tov. Očka ga je prinesel delovno predsedstvo. To je poverilo tovariša Borisa Kidriča, da predlog Zboru odposlanec preberbe in izvede volitve. Tov. Kidrič je prebral listo kandidatov, ki je še želela za Vrhovni plenum slovenskega naroda 120 članov, in listo kandidatov za odposlanstvo v AVNOJ, ki je štela 40 članov. Tovarš Kidrič je izvedel volitve tako, da je Zbor odposlanec vprašal, ali sprejeti kandidata ali ne. Vsi kandidati, za plenum in odposlanstvo za AVNOJ so bili z všečnimi akclamacijami soglasno izvoljeni v predlagane organe.«

Protestno zborovanje

V nedeljo dopoldne ob 11 bo v unionski dvorani protestno protikomunistično zborovanje.

V nedeljo popoldne ob treh pa bo na grobu pok. dr. Natlačena spominska svečanost za vse tiste, ki so padli neposredno ali posredno kot žrtve komunističnega nasilja. Opravil jo bo škol dr. Gregorij Rožman, ki bo imel tudi govor.

~~~~~

To so bile »boljše« dobro stilizane dame, ki bili v drugačni časih laško tudi »naredne« dame in razumne dame, skozi salone katařih se pletejo vse nitri. Imeli so denar in počas, želelo so si nasladnega življenja in vačnosti. Obojo so jih komunisti zaradi meščanske pomembnosti življenja pa še niso prileglo tako dolce, da bi neposredno sodelovali pri komunističnem potestu. Pri njih so se zbirali badoglevci in slonski komunisti ter jih točili, dajali navdih in mnogo izvedeli.

Tretji razred. Te ženske so bile pripravljene za komunistično zločinstvo vedno vse storiti in vse življevali. Pojma časili ali morale niso poznale. Poznale so »same cilj.«

In tem so se izkazale najbolj pri badijehvih. Lidija Šentjurčeva, žena Vito Krejgerja, žena Borisa Kidriča in drugo so legendarno. Kjer je vse odpovedalo, niso odpovedale to. Recimo, da bi bilo v nameh badoglevcev kaj poštenega. Za eno noč ljubozni so komunisti vse vnaprej izvedeli.

Četrta vrsta. To so bile ženske in drugi injektorji. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

zadali vse sorte scenske in druge injekcije. Toda moral je ohraniti pri življenju, kazajte da je bilo uveljavljati komunistično nasilje. Razlog pa je bil drug: Komunisti so s svojim delom na papirju. Komuničati in zamenjati pero s samokosom. Svojo na papirju napisano teorijo in modrost so zelo uveljavljali praktično na terenu. Tako so se

Doživel in preživel sem usodo Turjaka...

Ogenj, kri in ruševine, junaštvo in izdaja, streljanje ranjencev in talcev, pokolj duhovnikov in razumnikov - epopeja našega boja proti rdečemu požaru

Ljubljana, 12. novembra.

Pri stolnici sva se srečala. Še nekaj mestov pred njim sem menil, da me oči varajo. To bilo res! Tako krepko in prisrčno si še nikoli nisva stinilna denica.

Hvala Bogu, samo da si živl - »Veš, saj je res pravi čudež božji, da sem!«

Zavila sva proti stolnici. V njegovih očeh sem bral, da želi k brezjanski Mariji, kateri se je rad zatekal že kot študent.

Dolga je bila njegova povest o zbirjanju, boju in koncu Dobropoljev, Dolencjev, Ribnjanov, Gregorcev, Laščanov in škocijanskih fantov v zgodovinskem turškem gradu.

Skoraj dva meseca bosta že minila, ko se je na razvalinah tega kulturnega spomenika odigrala žaloigra, kakrsne niso doživeli turški zidovi niti za turških napadov.

Vsega, kar se je zgodilo v tednu od 12. do nedelje 19. septembra, in močnih dogodkov, ki so prišli po turški žaloigri, ni mogode popisati v nekaj vrsticah. Očitve, ki je doživel in preživel usodo Turjaka: napad komunističnih skupin s sedelevanjem italijanskih cesarskih bataljonov, po koli junaških škocijanskih in drugih fantov ter krizev pot stotern turških branilev od Turjaka do Vel. Lašč in Kočevja, prioveduje:

»V četrtek, 14. septembra, so nas obkolili komunisti, 653 borcov in okrog 150 civilistov, ki so iskali varstva pri turški posadki, je bilo v gradu, ko so začeli komunisti skupno s kraljevimi italijanskimi vojaki oblehati to zgodovinsko trdnjava. V gradu smo imeli dovolj hrane in tudi zadostne vode, ki so jo vsi do konca prejemali dnevno po tri kozarce.

Komunisti so že v začetku vedeli, da turški branilev ne bo mogoče steti z bojno močjo. Zato so že v četrtek, 14. septembra z zvijačami, da bi tako premotili posadko, zlasti pa dobili v roke poveljnike. S silo so privlekli v bližino gradi dekleta in sorodnike fantov ter jih pošljali v grad kot parlamentarce, češ da se hočejo pogajati s posadko. Tako je prišla po njihovem ukazu v grad Dolšnova iz Vel. Lašč z belo zastavo. Med tem časom so komunisti zasedli strateško najvažnejše točke okoli gradu, se zakopali v jarke ter približali tudi s tanki. Z daljnogledom smo kmalu ugotovili v tankih, ki so jih ustavili na določenih mestih, čedno posadko: razkušane tovarišice in umazane Badoglijeve vojake. Postali smo pozorni. Ko so poveljniki ugotovili, da cesarski vojaki skupno s komunisti spravljajo ne dales od gradu na utrjeno mesto dva topova, smo začeli s streljanjem.

Komunisti si zdaj še niso upali napasti gradu. Spet so poslali žensko z zastavo in znova prišli s predlogi in celo s pismom, v katerem so ponujali triurno premirje. To je bilo sprejet. Streljanje je почelo in po posvetovanjih na obeh straneh je bilo sklenjeno, da se snidejo parlamentarci iz gradu in oni drugi. Poveljstvo turške posadke je poslalo parlamentarce, med njimi velikolaške župana Paternosta in še dva druga, ki pa so jih komunisti zavrnili, češ da morajo priti častniki.

Tudi tej zahtevi so turški branilevi ugodili. Določili so nove parlamentarce častnike: Juraja, Miklisa in Perneta. Sli so na pogajanja. In zgodilo se je, kar je pač v soglasju z rdečo častijo. Ko so prišli iz gradu, je zaregjala komunistična strojnica in kroglo so prilejeli prav v njihovo bližino. Morali so se umakniti nazaj v grad.

Turški branileci so tedaj še sumili s komunističnimi namerah. Komunisti so se hoteli pogajati samo zaradi tega, da bi privabilo čas in s pomočjo Badoglijevih vojakov skleniti obroč okoli gradu, kakov so to delali tudi drugod: na Blokah, v Begunjah itd. Poveljnički tolovajev Perce, po rodu Črnogorec, je skušal še nadalje slepit turško posadko. Po tem dogodku je postal z belo zastavo v grad novo parlamentarce s pojasnilom, da so streljali na bližajoče se častnike zaradi neljubje pomote. Politikomisar Janez Hribar iz Loške doline, ki je dejansko vodil takoj imenovan 18. divizijo (300 mož), je imel pravi načrt že skovan...

Fantje so držali besedo in znova privolili v pogajanja, do katerih je dejansko prišlo še naslednji dan. Padli so predlogi: vi ste vojska, mi smo vojska, vi se borite, mi se borimo itd. Pero pa je zahtevalo, da Perneta kapitalaciju - odložitev orožja, - popolno vdajo.

Nasi parlamentarci so se vrnili in po razglasitvi uspeha pogajanj je padla skupna odločitev: če je tako, se bomo borili!

Pero je zagrozil, da bo v dveh urah uničil grad, toda v četrtek se ni zgordilo še niti posebnega. Bile so manjše praske, pri katerih so padli Primčev fant, Jerič Jože iz Zdenečkih vasi, turški legionarci poveljniki Bambič in še 4 drugi fantje iz Škocjan, Turjak in iz Suhe Krajine.

Ko sem hodil po Dolenjskem, sem hral v Slovenskem poročevalcu, da je turška zmaga največji uspeh reparske vojske. 600 turških branilev in na stotine drugih prebivalstva pa ve, kdo je premagal turški posadko in pomagal slovenskim komunistom k temu uspehu.

Tako je bilo:

V petek, 15. septembra, so badoglijevski izdelci, ki so se dve leti urili v točnem topovskem uničevanju, ko so streljali na naše vasi pod kriko preganjanja komunistov, so tega dne od 4. do 6. popoldne izstrelili na Turjak 395 granat težkega kalibra. Že v začetku so granate uničile zgodovinsko kapelo in zrušile stene v novo postavljenem delu gradu. Turški branileci so vztrajali kljub hudemu topovskemu oguju, dimu in dežju strojnčnih krogel v gradu ter junaško odbijali napadalce, ki so padali v trumah.

Fantje so bili pripravljeni na vse, tudi na smrt. Topovski krogli so podirale zid za zidom in nad borec se so rušili stropi, dim se valil po gradu in okoli njega, da nisi videl niti za nekaj metrov naprej razen ognja, ki je objemal grad. Nekateri fantje so bili več kot junkski. Boštjanček Jože je

cesto pri Vidmu se je srečno umaknil topovski krogli, ki je napravila v grajskem zidu veliko luknjo in tresčila v sobo, v kateri so bili legijonarji. Na srečo se ni nikomur nič zgodilo; le enega je pritisik vrgel z vso silo v bližnji kot, kjer mu je grajski debeli zid zaščitil glavo. Boštjanček pa je postavil v to luknjo strojnico in dejal: »Prav tia bom pomeril, od koder je prišla ta debela!« in postal je tja 250 izstrelkov. Top se ni več oglasil.

Fantje so nato napadli komuniste in jim zasegli dva avtomobila in tri strojnico.

V soboto so komunisti dobili še več badoglijevcov in začeli z načrtnim obleganjem.

Prav do tako imenovanega »Marofa« so privlekli topove in začeli z nabijanjem. V gradu pa je v odgovor donela slovenska pesem. Borci so prepevali v njihova pesem je odmevala z zgodovinskimi grajskimi linijami v dolino. »Marširala, marširala, Regimenter, Naprej zastave slavev. Komuniste, evec novega života, pa so vpile: »Predate se, belli psi!«

Zidovje se je rušilo, granate so podirale stene. Žužemberška skupina se je brž znašla popolnoma zasuta v eni izmed velikih sob. Strop se je vsil na fante in kmalu je bilo med boreci več ranjencev, med njimi Kastel Jože in Boštjanček Jože.

Ko je bilo v gradu najhuje, pa je neadno zavrnalo po hodnikih in dvoranah:

»Komunisti so v gradu!« Poveljnik Perce in Kadunc sta takoj hitela na kraj, kjer so

Ceste pri Vidmu se je srečno umaknil topovski krogli, ki je napravila v grajskem zidu veliko luknjo in tresčila v sobo, v kateri so bili legijonarji. Na srečo se ni nikomur nič zgodilo; le enega je pritisik vrgel z vso silo v bližnji kot, kjer mu je grajski debeli zid zaščitil glavo. Boštjanček pa je postavil v to luknjo strojnico in dejal: »Prav tia bom pomeril, od koder je prišla ta debela!« in postal je tja 250 izstrelkov. Top se ni več oglasil.

Kdor pride z orožjem, bo ustreljen: ta je bila zapoved rdečega poveljnika Petelinu. Neprav je bil še orodil za hišo. Nekaj ur življenja mu je rešil te njegov bivši profesorski tovaris, ki ga je iztrgal ničvrednemu bivšemu učencu.

Okrug 650 ljudi so zbrali pred gorenjim gradom. Kmalu so nas vsega oropali - oblike, denarja, vsega - celo sezuli so nas.

Ko mi je ropar ukazal, da naj sezujem gozjerje, sem mu rekel: »Tovariš, prinesi dovoljenje od komande, potem dobil!«

Silno smo bili prisenečeni, ko smo videli pred sabo le majhno število komunistov, saj so bili vsi drugi napadaci večinoma sami badoglijevc, ki so se pridružili tovorjavem.

Pri ranjencih sta ostala ribniški kaplan Sitar Ivan in laški zdravnik dr. Kožan. Ko so ju našli pri ranjencih, so vplili nad njima in noben izgovor, da sta le v službi, ni zalegel.

Komunisti so oba odpeljali. Dr. Kožuh je ob slovesu rekel takole: »Tako je, držino imam, dva otroka, ženo. - Če me bodo ustrellili, nič za to! Za pravico smo se borili, za to pa se splača umreti!«

To so bile poslednje njegove besede turškim junakom...

skoga dvorišča smo sli drug za drugim na cesto pred grad. Človek ne more ponoviti vseh psov, ki so jih lajale komuniste, ko smo prišli brez orožja iz gradu. Poveljnik Perce je dejal, ko je odvrgel pišto: »Kadar je sila najhuja, je božja pomoč najbljža!«

Komunisti so kmalu izbrali vsak svojo žrtev. Tako je n. pr. nek sprijen student takole poklicnik profesor Petelinu in ga zvezanega odgnal za hišo. Nekaj ur življenja mu je rešil te njegov bivši profesorski tovaris, ki ga je iztrgal ničvrednemu bivšemu učencu.

Okrug 650 ljudi so zbrali pred gorenjim gradom. Kmalu so nas vsega oropali - oblike, denarja, vsega - celo sezuli so nas.

Ko mi je ropar ukazal, da naj sezujem gozjerje, sem mu rekel: »Tovariš, prinesi dovoljenje od komande, potem dobil!«

Kmalu po teh zosvojitvenih dejanjih so prišli najzvestejši pomagači slovenskih komunistov: izdajalski cesarski v kraljevi italijanski vojski. Prav so nas komunisti spravljali v dvoreda, je poveljal Cerutijev tank, v katerem sta sedela cesarski vojaki in tovarisci s sovjetsko zvezdo. Cesarski junak je ob vsem navdušenju

zaklical: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!«

V Laščah so komunisti sklicali vse ljude, da proslava največjo zmago zosvobodilne vojske. Tovarišice so si kar izbrali posamezne shele pse in jim - seveda zveznim - pljuvale v obraz. Najbolj se je izkazala tovarisica Brodnikova, znana cesarska vlačuga in največja prijateljica badoglijevcov, ki so se v dveh letih zbrali sofinzeni mudili v Velikih Laščah in imeli prav zaradi teh tudi največje atike s tovarisci. Tovarišica Brodnikova si je izbrala kaplana Polda Toneča in ga zbratila s pljuvanjem v obraz. Imel je zvezane roke...

Po suspelem mitingu so nas peljali v silose pod velikolaško železniško postajo. Natinčni so nas v te barake in nam preposedali veček izhod. Tako so nam barake služile za vso potrebe. Zjutraj je bilo že neznenito. Ponoči pa so prišli komunisti iskat žrtev. Najprej so spraševali po kapelanu Rogliju, kaplani Lavrihi in drugih. Ni se oglasil nikdo. Komunisti so grozili: »Hudiči, vas bomo že zjutraj našli!«

Prišlo je jutro! Kaj bo z nami, smo se spraševali vnoči. Odgovor je bil le eden: Pobil nas bodo!

V ponedeljek, 20. zjutraj, ko smo bili že tri dni brez hrane, je prišla skomisija: trije tolovaji in stara partija. Pod pobranimi lasmi so se svetlikali tudi že svi. Brakoni je bila že dalj časa na terenu. Komisija je prišla z delom: napisala je naša imena. Vsakdo je prišel kako drugo. Komisija je komisija...

Potem je prišel minister dr. Jožko Brilej. Resno je nastopil in sklical starje. Ko je zagledal kaplana Lavriha, mu je takoj povedal, da ga pozna že iz dogodkov v Dobropoljah, kjer sta se srečala lani. Na zbrano bogoslove in duhovnike je imel sramotilen nagovor, na koncu pa jih je potolčal s kozarcem vode. Za to uslužno pa je ukazal: »Držite se skupaj!«

Naslednjega dne je nastopila skupina komisija. Ta je dočakila, da se vse turški ujetniki posadki razdeli takole: duhovniki in bogoslove, poveljniki in organizatorji, starci legijonarji-prostovoljci in mobiliziranci. Mobilizirance - 200 po številu - so takoj odpeljali. Kasneje smo zvedeli, da so sli na prisilno delo v delavske bataljone, kjer bi jih podučili, da so zapeljani. Odpeljali so jih v bližino Kočevja. Komandante so fotografirali, prav tako tudi organizatorje.

Ko so nas razvrstili v posamezne skupine in je bila dana zapoved, da gremo v Kočevje, je prišel nov ukaz: »Farje z vlastom v Kočevje, kar ga pošta že iz dogodkov v Dobropoljah, kjer sta se srečala lani. Na zbrano bogoslove in duhovnike je imel sramotilen nagovor, na koncu pa jih je potolčal s kozarcem vode. Za to uslužno pa je ukazal: »Držite se skupaj!«

Naslednjega dne je nastopila skupina komisija. Ta je dočakila, da se vse turški ujetniki posadki razdeli takole: duhovniki in bogoslove, poveljniki in organizatorji, starci legijonarji-prostovoljci in mobiliziranci.

Mobilizirance - 200 po številu - so takoj odpeljali. Kasneje smo zvedeli, da so sli na prisilno delo v delavske bataljone, kjer bi jih podučili, da so zapeljani. Odpeljali so jih v bližino Kočevja. Komandante so fotografirali, prav tako tudi organizatorje.

Tokrat fantje niso več molčali. Malovrh Franco je odpri ustna in na ves glas povedal: »Tovarišem, kar ga je točilo v srcu. Povedal je tako, da je moral pri redih biti sram vsakogar, ki je vsa včasih bil pošten.«

Poveljnik in nekaj drugih, ki so jih proglašili za organizatorje, so komunisti načelo odpeljali proti železniški postaji, od koder smo kmalu slišali regliranje strojnico. Bilo je to okrog pol 8 zvečer 20. septembra; mras je bil v tem kraju že kraljeval nad gozdnatim kotom blizu železniške postaje, ko so počeli strelji.

Potem smo zvedeli za žrte. Ubili so bili častnik Žuraj, poveljnik Perne Tona, oficir Miklšič iz Zagradca, Rogelj iz Krke, Mustar Janez (Marinko), Sustar Lojze iz Vidma, dva fanta iz Zvirč, prof. Petelin iz Ljubljane. Odpeljali so jih 13, od teh sta se resili brkone dve do Dobropolja in še nekdo. Imena ostalih so mi neznana, pač pa vedeni zanje ljudje.

To noč so bili stražarji, ki so varovali barake, vsi pijani. V pijanosti so streljali v barake, pri tem je bil ranjen nek fant iz Struga. Dobil je strel v trebuh. Ker pa ni tri dni jedel, mu je prav ta okolnost resila življeno. Pijani komunisti so nato kurili okrog barak in že smo menili, da bomo zgorali zvezani živi v barakah. Molili smo ročni venčki in tako pripravljeni čakali na smrtni uro.

V torek, 21. septembra, zjutraj so prišli komunisti v silose in zbrali 60 novih žrtev. Te so odpeljali proti gozdini nad železniško postajo in jih nato ustrellili. O ustrellitvi so objavili le imena »talcev«, in sicer samo 9 imen, čeprav so postrelili 59 moških in 1 žensko. Ljudje ne bodo nikdar pozabili tega sprevoda, ki je z motilitvijo stopil mimo železniške postaje in zbranih ljudi in gozd - v smrt. Dobropolci oziroma dekleta in ženske tega kraja so bile prav blizu tega krvavega kraja, na katerem so naslednji dan nashičeli male muke krvli.

Komunisti so objavili imena 9. žrtev, a ostala so zamolčali. Žrte so bile: zdravnik dr. Kožuh, predstojnik okrajnega sodišča dr. Zalokar, konservatorist Rožanc Beno in njegov brat Ivan, občinski tajnik v Lašč

Kočevski proces, kakršen je v resnici bil

Obloženec, ki se je rešil, pripoveduje o pripravah, poteku in zaključku procesa, ki je bil vprizorjen kot slepilo za lahkoverno javnost

V dveh mesecih skupnega nastopa komunističnih drhal in cesarske italijanske vojske proti slovenskemu narodu so se po vsej naši zemljji odigrale založne, katerih obsegna in grozotnosti danes niti ne siutimo. Množine novih žrtv so padle po Goriškem, na Karinu, na Vel. Osojniku (31 ranjencev), na Turjaku (35 ranjencev), v Vel. Læščah (60 žrtv), v Gréaricah, v Jelenovem žlebu v Ribniški dolini (tu so komunisti pobili okrog 200 ljudi) in v gozdu blizu Možirja, kraju umora 114 kočevskih žrtv.

Vestni o komunističnih umorih v Kočevju so mnogi verjeli šele, ko je komunistično glasilo samo objavilo smrtno obsobo nad 16 »veleizdajalec«.

V Kočevju, v Moziju, v Gréaricah ter v Jelenovem žlebu so po 8. septembru padale žrtve v skupinah. Komunisti so rabljem in pričam pod smrtno kaznijo zabili molk.

A kri junakov, ki so s pesmijo in z namenom na ustnah šli na morišče ter z vzklikom domovini padali pod rdečimi kroglači, je prepela mola kočevskih gozdov. Glas o grozotah v Moziju, Gréaricah ter Jelenovem žlebu je začel leteti po trpinčeni deli.

A še nismo mogli verjeti! Nad sto žrtv v Moziju in v Gréaricah, nad 200 v Jelenovem žlebu!

Danes pa lahko dajemo javnosti pričevanje slovenskega duhovnika, ki je doživel in preživel Turjak, doživel in preživel »veleizdajniški proces« in se skoraj čudežno rešil.

Nočni pohod v verigah

Poslušajmo njegove besede:

»V Kočevju smo prišli 22. septembra ob pol 12. ponoči. Zapeli so nas v celico, kjer so bili štirji ali pet drugih ujetnikov: Mrštík iz Novega mesta, Ilijša iz Kočevja št. 139, Škerlejeva mati, njen sin Ivan iz stare cerkve ter Škerlejov tata.

Ko smo legli na deske, nas je ob eni ponoči prisla buditi skupina tolovajev, kjer so bili komandir policijskega bataljona iz Kočevja tvoj. Karl, bivši Cečov Šofer iz Ljubljane. Ker ni poznal drugih razen men, so pričeli najprej z zasmehovanjem moje malenosti. Norveški so se, kakšno uniformo da nosim itd. Seveda nisem molčal. Povprašal sem, kakšne so njihove uniforme.

Cakali smo na zaslivanje. Po Mikuževem obisku so nas ločili po zaslugu. Prišel sem

v celico št. 1.

To je prva celica v kočevskih sodniških zaporih, namenjena najhujšim zločincem. Široka je tri in pol metra, z obokanim stropom in z zamreženim okencem. Ima močno okovana vrata s ključavnicami in zapahi. Notranjščina: gola tla in štiri stene. Na stenah pa moraš brati zapiske trpinov, ki so trpeli pod komunističnim nasiljem. Nenaz jenik je v verzih napisal v zadnjih urah: »Slovenski narod naj vrže s sebe redce barve pa zvezde.«

12. septembra zvečer so v celici št. 1 našli na steno slovenski grb, ga črno vrvirili in napisali tisto noč padle junake.

Krata dneve jenitva smo si pregnali s predavanji. Vsakdo je predaval iz svoje stroke. Odlikoval se je pri tem v vseh strokah podkovan inž. Boris Lah; poročnik Marjan Strnšek je predaval strokovne zadeve iz vojaških pomembnosti, isto tako kapetan Marjan Teply; iz svoje stroke tudi mladi dr. Plajh Avgust.

Vse ujetnike so zanimala tudi verska vprašanja, katera so razlagali zaprti duhovniki. Kakor tolžba je učinkoval verski nauk na ujetnike in zapor se je zdel kot tridesetdneyne duhovne vaje.

9. oktober

Do tega dne so bila vsa zaslivanja in iskanje informacij že dokončana. Ta dan so nas hoteli iztrebiti po besedah odvetnika Stanteta: »Na obletnico kraljeve smrti bomo iztribili bele in plave izdajalce.«

Ob tri četrт na sedem je prišel policijski kordon z vrvimi in strojnicami, nas povezel z jermenim ter nas odpeljal iz sodnih zaprov na trg. Zunaj je cakala skupina besnih komunistov, zbranih iz vseh krajev Dolenske. Ko so nas zagledali, so vplili: »Smrt izdajalcem, smrt beli in plavi gardi, smrt farjem!« itd. Cez trg so nas poslali v kino. Pred dvorano so nam strigli s šajkačo vojaška znamenja, ki so jih hudo bodila v oči.

Proces v klavnici

Prišli smo v klavnico. Ob vstopu v dvorano nas jo presenetil rdeči okolje, bodisi ljudje, bodisi dvorana sama, ki je bila zgrajena z rdečimi zavesami, zlasti oder, na katerem je stala miza z rdečimi prti, prizadljivena za rdeče sodnike.

Ni nas bilo groza, vendar se nam je zdelo, kakor da bi bili prišli v klavnico. Pod odrom na desni strani je bila miza trah za govornikov, na desni strani pa miza javnega tožilca.

Medtem je najeto komunistično občinstvo napolnilo dvorano do zadnjega kotička. Videl sem terence iz več krajov, videl »pričev«, videl komisari vseh kar na vrest, ki so s tovarisci kričali na obtožence. Obtožencem so odkazali prostor v drugi klopi, za njimi so postavili vrato stražarjev. Med tem časom in tudi med razpravo so nastopili fotograf, kinosnemalc in slavni karikaturist tovarš Nikolaj Pirnat, ki je ovekovečil svoje zmožnosti tudi v tej dvorani nad nami, poštenimi Slovenci, kakor jih je leta 1941 nad Emanuelovimi karabinjerji in oficirji, pa v Gonarsu nad svojimi tropečimi tovarisci.

Ob pol osmiljih je stopil v dvorano sodniški zbor. Trije sodniki z dr. Kržišnikom na čelu in dva brigadna politkomisarji, stenografi in stenografinja. Mizo javnega tožilca je zasedel odvetnik Jernej Stante, mizo treh zagovornikov pa »pravnik« Kočjančič iz Ljubljane, Brški Martin iz Fara pri Kostolu in Štefanec.

Dvoranu je prihajajo pozdravila z dvignjeno pestjo, nakar je predsednik in ves morilski zbor odzdravil prav tako.

Proces se je pričel. S povzgibanjem glasom je dr. Kržišnik pričel obtožbo z uvodnimi besedami: »Začenjamо vole izdajniški proces« itd., takoj nato pa je nastopil z obtožnico tožilce Stante.

Razdelli je obtoženec v štiri skupine: častnike, duhovnike, delavce in študente.

21 obtožencev

Najprej je prebral osbene podatke obtožencev, ki jih navajamo v celoti. Obtoževal je naslednje:

1. Sternščka Marjana, »Pribina«, sina pok. Ivana in Emilije roj. Jakša, roj. 29. 11. 1912 pri Š. Petru pri Zidanem mostu, prist. v Radovljico, rk., slov. nar., samskega, brez premoženja, akt. žand. poročnika, nazadnje stanujočega v Ljubljani, Pražakov 12.

2. Vošnar Pavla, »Bojana«, sina Pavla in Ivanke, roj. Vidmar, prav. vere, roj. 28. 12. 1902 v Trstu, prist. v Ljubljano, slov. nar., poročenega, z ženo in enim otrokom, brez premoženja, akt. art. kapetana I. kl. nazadnje stanujočega v Ljubljani, Pražakov 12.

3. Milanovič Mladen, »Vojka«, sina Pavleta in Stane, roj. Miloševič, prav. vere, srb. nar., roj. 5. 8. 1908 v Knježici pri Peteretu v Srbiji, tja pristoj. samskega, brez premoženja, akt. orož. podnarednika, nazadnje stanujočega v Ljubljani.

4. Not Stanka, »Miloša«, sina Antona in pok. Zofije, roj. Koke, rk., slov. nar., roj. 17. 4. 1915 v Ljubljani, prist. v Novem mestu, samskega, akt. int. poročnika v moraricu, brez premoženja.

5. Šinkar Antonia, »Tončka«, sina Franca in Marije, roj. Trojar, rk., slov. nar., roj. 8. 2. 1916 v Selcih nad Skofjo Loko, kaplana v Mirni peči, brez premoženja.

6. Malovrh Franceta, »Breznika«, sina Franca in Franciška, roj. Prijatelj, rk., slov. nar., roj. 21. 4. 1912 na Brdu pri Krajinu, tja prist. kaplana, nazadnje bivajočega v Ljubljani, Petrakov 5.

7. Mavec Jakoba, sina Jakoba in Uršule, roj. Zuk, rk., slov. nar., roj. 18. 12. 1914 na Igu, tja prist. kaplana, akt. jug. voj. kurata, brez premoženja, nazadnje stan. v Ljubljani, Triglavsk 3.

8. Marinčič Rudolfa, sina Franca in pok. Antonije, roj. Suhačnik, rk., slov. nar., roj. 10. 4. 1907 v Ljubljani, tja prist. uradnika, poročenega, ima ženo in dva otroka, brez premoženja, nazadnje stan. v Ljubljani, Tržaška 88.

9. Lisek Ivana, »Sama«, sina Ivana in pok. Alojzija, roj. Herman, rk., slov. nar., roj. 17. 7. 1917 v Trbovljah, tja prist. trgovskega pomočnika, samskega, brez premoženja, nazadnje stan. v Ljubljani, Prijateljeva 5.

10. Končnik Ljubomira, sina Antonija in Antonije, roj. Končnik, rk., slov. nar., samskega, roj. 30. 7. 1920 v Guštanu, tja prist. brez premoženja, priv. uradnika, nazadnje stanujočega v Žabji vasi 6.

11. Končan Marjana, sina Končana Ivana, roj. 20. 8. 1917 v Celju, tja prist. rk., slov. nar., samskega, uradnika, brez premoženja, nazadnje stan. v Ljubljani, Rokolinski dom.

12. Tomazič Draga, »Ciga« (izmišljeno ime), Avguštin Antonia, sina Janeza in Ane Kislinger, rk., slov. nar., samskega, roj. 28. 1. 1914 v Tinjah na Pohorju, prist. v Slov. Bistrici, priv. uradnika, brez premoženja, absolvt. učiteljica.

13. Kien Vladimira, sina Rudolfa in Angele, roj. Podbevk, rk., slov. nar., samskega, roj. 1. 10. 1919 v Ljubljani, trg. vaj., nazadnje stan. v Ljubljani, Česta v Mestni log 16.

14. Stepec Jožeta, »Joca«, sina Stepeca Matije, rk., slov. nar., samskega, roj. 20. 6. 1918 v Cilenku, prist. v Mirnu, delavca, brez premoženja, nazadnje stan. v Gorenji vasi pri Mireni.

15. Murn Franceta, sina Franca in Ane, roj. Rosenberg, rk., samskega, slov. nar., roj. 3. 2. 1920 v Čermošnjici, prist. v Šmiheli - Stopiče, brez premoženja, kroj. pomoč., nazadnje stan. v Ljubljani, Tržaška cesta v Mestni log 16.

16. Mihelj Franca, »Blante«, sina Antonija in Ane roj. Govče, rk., slov. nar., samskega, roj. 5. 1. 1921 na Bregu, prist. v Ljubljano, ima 3 razr. gimnazije, delavca, nazadnje stan. v Ljubljani, Tržaška cesta v Mestni log 16.

17. Capuder Gabrijela, sina Karla in Gabrijela, roj. Abram, roj. 30. 4. 1923 v Mariboru, prist. v Ljubljano, rk., slov. nar., abit., brez premoženja, nazadnje stan. v Ljubljani, Vegova ul. 4, samskega.

18. Hablje Viktorja, sina Franca in Ceciliro, roj. Brator, rk., slov. nar., roj. 26. 4. 1907 v Bizoviku, prist. v Dobrunje, poročenega in ima štiri otroke, Šoferja. Ime hišice v Bizoviku.

19. Jesenovec Gabrijela, »Ban II.«, roj. 13. 3. 1917 v Postojni, sin Gašperja in Marije, roj. Brečić, prist. v Vrhniki, zobotehnik, samskega, nazadnje stanujočega na Vrhniki, Vegova ul. 4, samskega.

20. Jerman Marjana, sina Jermana Marije, rk., slov. nar., samskega, roj. 8. 11. 1925 v Novem mestu, pristojnega v Ljubljano, delavca, dovršil 8 razrede meščanske šole, nazadnje stanoval v Gor. Ponikvah št. 6, brez premoženja.

21. Bačnik Marjana, sina Jožefa in Marije, roj. Zorec, rk., slov. nar., samskega, roj. 15. februar 1923 v Mariboru, tja pristojnega, uradnik, pripravnik na zelenični, brez premoženja, nazadnje stanujočega v Ljubljani, Albanska 14.

Zločinci

Po branju obtožnice je tožilce Stante podal k obtožnici tudi svojo obrazložitev. Podal je komisari vseh kar na vrest, ki so s tovarisci kričali na obtožence. Obtožencem so odkazali prostor v drugi klopi, za njimi so postavili vrato stražarjev. Med tem časom in tudi med razpravo so nastopili fotograf, kinosnemalc in slavni karikaturist tovarš Nikolaj Pirnat, ki je ovekovečil svoje zmožnosti tudi v tej dvorani nad nami, poštenimi Slovenci, kakor jih je leta 1941 nad Emanuelovimi karabinjerji in oficirji, pa v Gonarsu nad svojimi tropečimi tovarisci.

Ob pol osmiljih je stopil v dvorano sodniški zbor. Trije sodniki z dr. Kržišnikom na čelu in dva brigadna politkomisarji, stenografi in stenografinja. Mizo javnega tožilca je zasedel odvetnik Jernej Stante, mizo treh zagovornikov pa »pravnik« Kočjančič iz Ljubljane, Brški Martin iz Fara pri Kostolu in Štefanec.

da je sodeloval v oboroženih skupinah kot komandir čete in poveljnik bataljona vse do zajetja pri Gréaricah, da je vse do marca 1934. vodil tako imenovane »četnike« po Primorskem zaradi propagandne delovanja zoper »narodno« gibanju OF, da je kot šef obveščevalne službe majorja Novaka sestavljal sozame interniranec v zamenom, da spravi iz internacije ljudi, ki bi bili prizadljiveni sodelovali pri »izdajalskem početju«.

Opromi, zmotil si se, moje roke so tudi nedolne. Sodni zbor je postal nervozan. Da bi kmet popravil svojo zmoto, je pokazal še tri druge obtožence, ki ni bil nobeden prav. Predsednik Kržišnik je ves osupel dejal: »Kaj pa če ne ta-l-e-s-i?« in pokazal na Sinkarja. Priča je rekla takoj: »Ja, ja, te bo.«

Sinkar se je tudi skliceval, da ima pismo Šalijeve materje, v katerem mati sama pravi, da kaplan s smrto njenega sina ni imel nikakega opravka.

Malovrh France (Breznik) je pred vso dvorano pojasnil, da je njegovo delo bilo za pravo korist v svobodno slovensko narodo. Mnogi med navzočimi so ga poznali kot požrtvovalec, nesobičnega delavca za narodno stvar, saj je v Ljubljani in na delu rešil gotove smrti nad sto Slovencev iz rok boljševiljev, komunističnih zavzemanj.

Mavec Jaka (Iga) je bil najbolj razpoznaven in med vsemi obtoženci najbolj miljen. Svoje besedo je pred vso dvorano pojasnil, da je vodil gardske iz Podlipa v Iškovas in celo dve umorov – nekaj tolovarjev. Malovrh France (Breznik) je pred vso dvorano pojasnil, da je njegovo delo bilo za pravo korist v svobodno slovensko narodo. Mnogi med navzočimi so ga poznali kot požrtvovalec, nesobičnega delavca za narodno stvar, saj je v Ljubljani in na delu rešil gotove smrti nad sto Slovencev iz rok boljševiljev, komunističnih zavzemanj.

Mavec Jaka je bil najbolj razpoznaven in med vsemi obtoženci najbolj miljen. Svoje besedo je pred vso dvorano pojasnil, da je njegovo delo bilo za pravo korist v svobodno slovensko narodo. Mnogi med navzočimi so ga poznali kot požrtvovalec, nesobičnega delavca za narodno stvar, saj je v Ljubljani in na delu rešil gotove smrti nad sto Slovencev iz rok boljševiljev, komunističnih zavzemanj.

Mavec Jaka je bil najbolj razpoznaven in med vsemi obtoženci najbolj miljen. Svoje besedo je pred vso dvorano pojasnil, da je

S. S. VANDINE:

Skrivnostni zmaj

Jaz celo prav dobro vem, da ima kače tudi. Narednik je pri teh besedah spadel obraz, kakor bi hotel pokazati, kako so mu kače zoprne. Kar mrgole po mlakah...«

Tako je, je pridril Vance in pogledal Markham-a. Razumljivo je, da ima Stamm tudi terrarium za reho kučarico. Blaznosti hodijo često po parilih.

Markham je pogodnjal in nekaj trenutkov nepremično gledal v narednika.

Morda, je slednjih pripomnil s kar se da naravnim in mirmnim obrazom. Montague se je hotel pred drugimi gosti samo malo poslati. Kdo more reči, da ni pod vodo priplaval do nasprotnega brega in se tam skrili? Bilo je preveč temno, da bi ga bili drugi videli.

Res da je bilo dovolj temno, je dejal narednik. »Ljudi niso mogle osvetiliti vse vodne površine. Pa tudi ta razlagata ne drži. Jaz sam sem pomisliš, da bi se bilo utegnilo zgoditi kaj takšnega, in sem si malo ogledal kraj sam. Toda nasproti jezerski breg je skoraj navpična skalnatna pečina, visoka okrog trideset metrov. Čez gornji konec jezera, kjer vanj pritiska potok, je velika mreža in ne samo da bi se bilo človeku težko povzpeti čezno, pač pa je luč svetila do tja in vsak od druzebi bi ga bil lahko videl. Gleda spodnjega konca jezera, kjer je voda zajezena velikim betonskim napisom, moram povedati, da je tam približno šest metrov globok slap in pod njim velik kupskal. Noben pameten človek ne bi tvegal skoka čez ta slap samo zaradi tega, da bi se njegovi prijatelji zabavali.

blatno obrežje. Pa tudi tam ni bilo nobenega sledu.«

»Če je stvar tako,« se je oglasil Markham, »bodo truplo gotovo našli, ko bodo vodo izpuštili iz jezera. Ste to že ukazali?«

»Nocoj še ne. Poteklo bi gotovo dve ali tri ure, da bi poiskali čoln in kavljne, in kaj pride nočoj tudi ne bi mogli storiti. Bo pa to prvo, kar bomo ukenili jutri zjutraj.«

»Dobro,« je končal Markham nestrpno. »Zdi se mi, da nočoj nimamo nobenega posla več. Čim se najde truplo, obvestite o tem takoj zdravniku-izvedenca. Morda bo on menjen, da si je Montague razbil lobanje in da je našel smrt le po nesrečnem na-klijuju.«

Te besede je spregovoril kakor za slovo, a Heatha ni bila volja, da bi odšel. Nikdar še nisem videl narednika, da bi se tako upiral kakor tedaj.

Utegne bitti res, da imate prav, gospod načelnik, je pripomnil uporno. Toda meni se zdi nekaj drugega. In vprav zato sem prišel sem, da vidim, če bi bilo morda tudi po vašem mnenju dobro, da bi vso stvar na kraju samem malo ogledal.«

Pri teh narednikovih besedah je Markham le moral zadejni, zakaj namesto odgovora je svojega podrejenega premiril z očmi tako, da človek ni vedel, ali je bil ta njegov pogled radoven ali pa posmehljiv. Slednji je vpravil:

»Kaj ste doslej storili v zvezi s tem dogodkom?«

»Da vam po pravici povem, nisem storil mnogo,« je priznal narednik. »Tudi časa ni

Stammove sestre ne žaluje nad tem, da se Montague po tistem svojem skoku v vodo ni vod prikazal na površje. Celo narobe, kaže, da so vsi zadovoljni s tem. To pa se mi zdi že malo nenavadno. Sicer pa tudi gospodin Stammova ni bila videti preveč v skrbih za Montagueja. Ne morem prav na-tanko popisati svojega višja, a dozdeve se mi, da mi ga je zmešalo nekaj drugega, kar je bilo tudi v zvezi z njegovim izginotjem.«

»Ni še zadostno utemeljitev za včas do-mnevo,« je vztrajal Markham. »Zdi se mi, da bo se najbolje počakati, kaj bo jutri.«

»Morda. Namesto da bi privolil v očini Markhamovo poslavljanie, si je Heath našel znova kozares vino ter si prisagal cigaro.

Medtem ko sta se narednik in načelnik okrožne uprave razgovarjala, se je Vance zlenil v svoj naslonjač ter ju opazoval kakor v sanjah, srkal penče svinco v kadiš. Njegov obraz je bil medel. Slabo prikrit nemir njegove roke in ustine me je prepričal, da je razgovor pozornno sledil. Tedaj je Vance ugasnil cigaretino, postavil kozares na mizo ter skočil pokonč.

»Dragi moji starci Markham,« je dejal zategnjeno, »mislim, da bi bilo dobro, če se z narednikom podamo na skrivnosti kraj. To pa ne bi moglo skoditi. Nocoj je plekensko vrčo. Ce se malo razgibamo, bomo laže pozabilni na vročino. Lahko dobimo iste strašne vtise, ki so naredniku tako podigali nje-gove hormone.«

Markham ga je pogledal z veselim za-čudenjem.

»A čemu, za božjo voljo, bi rad šel na Stammovo posestvo?«

»Zaradi ene same stvari,« je odvrnil Vance in pri tem se mu je zazhalo. »Strašno me zanima, razumeš, da bi videl zbirko tisti-rije, ki jih ima Stamm. Svoj čas sem bil tudi jaz ljubitelj rib. Pozneje pa sem se zaradi pomanjkanja prostora omejil le na ukvarjanje z različno barvnimi ribicami z imenom betta spletna, bojevitimi slamskimi ribicami, kakor ti je znano.«

Markham ga je kakšno minuto pozorno motril, ne da bi kaj odgovoril. Zadost dobro je poznal Vanceja, da je lahko razumel, da se je njegova želja, slediti narednikovemu nasvetu, rodila iz mnogo globljega na-giba, kakor pa je bil naučeni, očvidno preveč zunanjji nagib. Vredel je tudi dobro, da mu Vance ne bi nikdar razdelil svojih res-nih misel, pa naj bi ga bil vpravil kar kolik.

Kmalu nato je tudi Markham vstal. Po-gledal je na uru, prizvdignil ramena in pri-pomnil nejevoljno:

»Polnoči je prošlo! Ta čas je res kakor našliš za ogledovanje rib!... Se bomo po-ljali z narednikovim ali s tvojim avtomobilom?«

»Z mojim, to se razume. Sledili bomo naredniku.« In Vance je že pozvonil in po-klical Currieja, naj mu prinesi ključek in palico.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

zenju.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

zenju.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

zenju.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

zenju.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

zenju.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

zenju.

II. POGLAVJE.

Presenljivja obdolilitev.

Nedelja, 12. avgusta ob 0.30.

Pol ure pozneje smo že šli po kiroki zasebni poti, ki sta ob njenem začetku stala velika kamnita steba, in ki se je dvigala ob robu gosto zasajenega zimzelenega dreveja tja do vrha gricka. Na tem kraju so pri-bližno pred sto leti ustanovili slovito Stammovo bivališče, gozdno posestvo, kjer je ra-slo vse polno ceder, hrastov in smrek, vmes pa so bile travnate jase in slikovite čerl. S te višinske točke je bilo mogoče videti na severni strani temne gotske stolpe hol-nišnice, ki so se dvigali v jasno nebo. Na jugu so se skozi drevje odzražali rdeči od-sevi Manhattana in bili videti strašno obar-jljivi. Na vzhodni strani, levo od temnega Stammovega posestva, se je odražalo na ob-zoru nekaj visokih nebobičnikov z Broad-wayja, ki so bili videti kakor nekakšni ve-likanski palci. Pred in za nami je v smeri proti zahodu leno tekel Hudson. Bil je ka-kor temna gmoča, vsa potresena z lučmi številnih parnikov. Toda čeprav so se na vseh straneh videli znaki sodobnega in živabnega newyorskega življenja, me je ven-der prevzel občutek osamljenosti in skri-vnostnosti. Zdalo se mi je, da sem neskončno daleč od živahnega sveta. In tedaj sem spo-znal prvič, kako zastrelj v čudno nesodo-

</

